

**Προλεγόμενα, επικείμενα και ενδεχόμενα
της προεδρικής εκλογής στο Κίνημα Αλλαγής***

Θανάσης Γ. Ξηρός

ΔΝ-Δικηγόρος

Διδάσκων Ε.Α.Π.

I. Εισαγωγικές σκέψεις

Κορυφαία στιγμή στη ζωή κάθε πολιτικού κόμματος αποτελεί, αναμφίβολα, η *ανάδειξη* του επικεφαλής του. Ανεξαρτήτως του τίτλου που φέρει, αποκαλείται συνήθως πρόεδρος ή (γενικός) γραμματέας, οι αρμοδιότητες και η, εν γένει, θέση του στη λειτουργία του πολιτεύματος επιβάλλουν να απολαμβάνει την *ευρύτατη δυνατή νομιμοποίηση*. Γι' αυτό, η εκλογή του ανατίθεται, κατά κανόνα, στο πλέον *αντιπροσωπευτικό* συλλογικό κομματικό όργανο, το *συνέδριο*. Στις αρχές του νέου αιώνα θα γνωρίσουμε πάντως μια νέα διαδικασία, η εισαγωγή της οποίας συνδέθηκε στενά με τις καινοφανείς τότε εξαγγελίες της συμμετοχικής δημοκρατίας και της δημόσιας λογοδοσίας. Τον Φεβρουάριο του 2004 τον πρόεδρο του Πανελληνίου Σοσιαλιστικού Κινήματος και ακόμη κοινοβουλευτικής πλειοψηφίας δεν εξέλεξε ο στενός κύκλος των εκλεκτόρων-συνέδρων, αλλά τα μέλη και οι φίλοι του με τη *διεξαγωγή άμεσης ψηφοφορίας*.

Η *διάρκεια* της *προεδρικής θητείας* ορίζεται, κατά κανόνα, στο καταστατικό. Συνεπώς, η συμπλήρωσή της είναι, εκ των προτέρων και κατά τη συνήθη πορεία των πραγμάτων, γνωστή. Γι' αυτό, η ανανέωση της εμπιστοσύνης στο θητεύοντα ή η εκλογή του διαδόχου του μπορεί να *προγραμματιστεί εγκαίρως*, να *οργανωθεί άνετα* και να ολοκληρωθεί *δίχως την πίεση του χρόνου*. Το φθινόπωρο πρόκειται, μάλλον, να εκκινήσουν οι σχετικές διαδικασίες στο Κίνημα Αλλαγής. Την πρόθεσή τους να διεκδικήσουν τη θέση του προέδρου του έχουν ήδη δημοσιοποιήσει δύο ενδιαφερόμενοι, ένας κινείται μεν δραστήρια, δίχως ακόμη να οριστικοποιήσει

* Η επεξεργασία του άρθρου ολοκληρώθηκε την 8^η Ιουλίου 2021.

επισήμως την απόφασή του, ενώ δύο φέρονται να εξετάζουν σοβαρά την προοπτική. Παρά την ικανή χρονική απόσταση που μας χωρίζει από την πιθανολογούμενη αφετηρία της εκλογής, τέθηκαν ήδη ή αναμένεται να αναδειχθούν από τις, εν γένει, εξελίξεις ζητήματα με έντονο θεωρητικό ενδιαφέρον και πρακτική σημασία, ενώ το αποτέλεσμα της ψηφοφορίας θα μπορούσε να πυροδοτήσει εξελίξεις, αναγόμενες ευθέως σε εξαγγελίες υποψηφίου. Πρόκειται για τα *προλεγόμενα*, τα *επικείμενα* και, αντιστοίχως, τα *ενδεχόμενα* της προεδρικής εκλογής.

II. Το Κίνημα Αλλαγής

Η *φθίνουσα* εκλογική απήχηση του Πανελληνίου Σοσιαλιστικού Κινήματος άγγιξε στις αρχές της προηγούμενης δεκαετίας τα ιστορικά χαμηλά. Οι λόγοι είναι, κατά βάση, γνωστοί, αποδίδονται, μεταξύ πολλών, στη βίαιη υπαγωγή της χώρας υπό τη διακυβέρνησή του σε διαδοχικά προγράμματα δημοσιονομικής προσαρμογής με βασική επιλογή τους τις οριζόντιες περικοπές μισθών και συντάξεων στο δημόσιο και τον ιδιωτικό τομέα. Το άλλοτε κραταιό κόμμα εξουσίας «προσφέρθηκε» ως κορμός στις, κατά καιρούς, πρωτοβουλίες που θα εκδηλωθούν για τη συγκρότηση νέων κομματικών σχηματισμών. Υπό *διαφορετικά ονόματα* και *μεταβαλλόμενη σύνθεση*, θα συμμετάσχουν ως συνασπισμοί στις εκλογικές αναμετρήσεις της διετίας 2014-2015, εξασφαλίζοντας μάλιστα την εκπροσώπηση στη Βουλή και στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο.

Το καλοκαίρι του 2017 ανακοινώνεται η δημιουργία ενός ακόμη, *ενιαίου*, *πολιτικού φορέα* στο χώρο της κεντροαριστεράς. Το εγχείρημα θεωρείται, εν πολλοίς, *αναμενόμενο*, εάν το προσεγγίσει κανείς με αναφορά στις συνθήκες της εποχής, και, νομοτελειακά, *επιβεβλημένο* στην, κυριολεκτικά, ασφυκτική οικονομική κατάσταση στην οποία είχε περιέλθει το Πανελλήνιο Σοσιαλιστικό Κίνημα. Πριν ακόμη οριστικοποιηθεί το όνομά του, δηλαδή δίχως να έχει ιδρυθεί τυπικά και σύμφωνα με τους ορισμούς του άρθρου 29 του ν. 3023/2002, ο νέος φορέας θα *αναδείξει τον επικεφαλής του!* Για να αποκτήσουν δικαίωμα συμμετοχής στην ψηφοφορία, η ευθύνη της οποίας όπως και της, εν γένει, διαδικασίας συγκρότησης ανατέθηκε σε ανεξάρτητη επιτροπή, οι ενδιαφερόμενοι κλήθηκαν να *προεγγραφούν ηλεκτρονικά*. Εξάλλου, όσοι ψήφισαν εντάχθηκαν σε δύο διακριτά αρχεία-μητρώα, των ψηφισάντων και, αντιστοίχως, όσων απλώς δήλωσαν ρητά την επιθυμία τους να συμπράξουν στις

διεργασίες. Την τήρηση αμφοτέρων ενέκρινε η Αρχή Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα στην 126/2017 απόφασή της.

Το Κίνημα Αλλαγής συστάθηκε, τυπικά, τον Μάρτιο του 2018, τότε διεξήχθη το ιδρυτικό του συνέδριο, ως *πολυκομματικός πολιτικός φορέας*, κατά νομική ακριβολογία ως *συνασπισμός*, απαρτιζόμενος από πολιτικά κόμματα -αναφέρονται ρητά στο καταστατικό του το Πανελλήνιο Σοσιαλιστικό Κίνημα, το Κίνημα Δημοκρατών Σοσιαλιστών και η Ένωση Δημοκρατικής Εθνικής Μεταρρύθμισης-, πρωτοβουλίες και συλλογικότητες του προοδευτικού χώρου (άρθρο 1 παρ. 1 πρότ. 2 του καταστατικού του). Διεκδίκησε με επιτυχία την προτίμηση του εκλογικού σώματος, το πρώτον, στις γενικές βουλευτικές και τις Ευρωπαϊκές εκλογές του 2019. Η κοινοβουλευτική του ομάδα αποτελείται από είκοσι δύο (22) βουλευτές, διαθέτει δύο (2) ευρωβουλευτές και είναι *δικαιούχος κρατικής χρηματοδότησης*.

III. Η προεδρική θητεία και η διεξαγωγή της άμεσης ψηφοφορίας

Η *διάρκεια της θητείας* του επικεφαλής του Κινήματος Αλλαγής δεν καθορίζεται ρητά στο καταστατικό. Το εκούσιο κενό καλύπτεται ερμηνευτικά με αναγωγή στις διατάξεις του. Ο πρόεδρος *εκλέγεται άμεσα* ένα, τουλάχιστον, μήνα πριν από το συνέδριο (άρθρο 28 παρ. 1 του καταστατικού). Αν και το έκτακτο έχει όλες τις αρμοδιότητες του τακτικού (άρθρο 23 παρ. 2 του καταστατικού), η προεδρική εκλογή συνδέεται, για προφανείς και αυτονόητους λόγους, με το τελευταίο, το οποίο συγκαλείται κάθε *τέσσερα έτη* (άρθρο 22 παρ. 1 πρότ. 4 του καταστατικού). Τόση πρέπει να είναι το μέγιστο και η θητεία του προέδρου. Βέβαια, μεταξύ των αρμοδιοτήτων του τακτικού συνεδρίου δεν περιλαμβάνεται η, τυπική, *επικύρωση* του αποτελέσματος της προεδρικής εκλογής. Ωστόσο, η σχετική ψηφοφορία, μία ή/και επαναληπτική, επιβάλλεται να έχει διεξαχθεί έως το *απώτατο καταστατικά* χρονικό σημείο. Αντιθέτως, η *σύνθετη διαδικασία* της εκλογής του προέδρου μπορεί να εκκινήσει και, βέβαια, να ολοκληρωθεί *νωρίτερα* του καθορισμένου. Δηλαδή, σε χρόνο προγενέστερο του μηνός από τη σύγκληση του τακτικού συνεδρίου.

Η θητεύουσα πρόεδρος του Κινήματος Αλλαγής αναδείχθηκε στο δεύτερο γύρο της σχετικής ψηφοφορίας την 19^η Νοεμβρίου 2017. Επειδή ο νέος φορέας δεν είχε ακόμη συσταθεί, δεν διέθετε ούτε καταστατικό ούτε και ιδρυτική διακήρυξη. Αμφότερα θα εγκριθούν στο ιδρυτικό του συνέδριο ακριβώς τέσσερις μήνες αργότερα, την 16^η

Μαρτίου 2018. Από εκείνη τη στιγμή, κατά νομική ακριβολογία από τη συνυποβολή του ενός ή και των δύο με την (ιδρυτική) δήλωση στον Εισαγγελέα του Αρείου Πάγου, ο συνασπισμός θεωρείται *νομίμως συνεστημένος* και, συνακόλουθα, η, προ πολλού, εκλεγμένη επικεφαλής του μπορεί να ασκεί, τυπικά, τα καθήκοντά της. Οι *διαδικαστικές ιδιαιτερότητες* στην ίδρυση του νέου πολιτικού φορέα δεν φαίνεται όμως να επηρεάζουν τον προγραμματισμό της επικείμενης προεδρικής εκλογής. Ακόμη και εάν το τακτικό συνέδριο του Κινήματος Αλλαγής διεξαχθεί τον προσεχή Μάρτιο, όπως επιβάλλει η *κατά γράμμα εφαρμογή* των ορισμών του καταστατικού του, η άμεση ψηφοφορία δεν είναι ούτε σκόπιμο ούτε και ορθό να λάβει χώρα, εξαντλώντας τα χρονικά περιθώρια, ένα μήνα πριν από τη σύγκλησή του. Δεδομένου μάλιστα ότι η διεξαγωγή της σηματοδοτεί την κατάληξη μιας *σύνθετης διαδικασίας* που απαιτεί προσεκτική προετοιμασία και διέρχεται από διακριτές φάσεις, μπορεί και πρέπει να *εκκινήσει εντός του τρέχοντος έτους*.

IV. Οι υποψηφιότητες

1. Τη θέση του προέδρου του Κινήματος Αλλαγής διεκδικούν, επιτρεπτά, μόνον τα *μέλη* του. Άλλωστε, η κτήση της ιδιότητας τους εξασφαλίζει, μεταξύ άλλων, το δικαίωμα να *εκλέγονται* σε όλα τα όργανά του (άρθρο 5 παρ. 2 περίπτ. α' του καταστατικού). Αν και η συμμετοχή και σε άλλο πολιτικό κόμμα αναγορεύεται, καταρχήν, σε ασυμβίβαστο (άρθρο 36 παρ. 2 του καταστατικού), επιτρέπεται, κατ' εξαίρεση, μέλος του Κινήματος Αλλαγής να είναι, *ταυτόχρονα*, και μέλος πολιτικού κόμματος, κίνησης ή συλλογικότητας που συμπράττει στο συνασπισμό (άρθρο 4 παρ. 1 πρότ. 2 του καταστατικού). Όποιος επιθυμεί να διεκδικήσει τη θέση του προέδρου, υποχρεούται να συγκεντρώσει αριθμό υπογραφών, τουλάχιστον, ίσο με το δέκα πέντε τοις εκατό (15%) των μελών της Κεντρικής Πολιτικής Επιτροπής ή πέντε χιλιάδων (5.000) μελών του φορέα, αποκλεισμένης μάλιστα της δυνατότητας καθενός να υπογράψει υπέρ περισσότερων (άρθρο 28 παρ. 1 πρότ. 2 του καταστατικού). Στο πρόσωπο του ίδιου ενδιαφερόμενου δεν αποκλείεται πάντως να *πληρωθούν*, σωρευτικά, και οι δύο αριθμητικοί όροι. Δηλαδή, η υποψηφιότητά του να εξασφαλίσει τον καθορισμένο αριθμό υπογραφών μελών και της Κεντρικής Πολιτικής Επιτροπής και του συνασπισμού. Ωστόσο, δεν επιτρέπεται, παρά τη σιωπή του καταστατικού, να

υπογράψει το *ίδιο πρόσωπο* αλλά υπό *διαφορετική κομματική ιδιότητα*, δηλαδή του μέλους του πολιτικού φορέα και του συλλογικού οργάνου, δύο υποψηφιότητες.

Η Κεντρική Πολιτική Επιτροπή είναι το *ανώτερο πολιτικό όργανο* του Κινήματος Αλλαγής μεταξύ δύο (τακτικών) συνεδρίων, εξοπλίζεται με αποφασιστικές αρμοδιότητες, καθώς εφαρμόζει τις αποφάσεις τους, χαράσσει και συνθέτει τη γενική στρατηγική, τις πολιτικές και τις δράσεις του φορέα, αποφασίζει δε για το σύνολο της πολιτικής του (άρθρο 25 παρ. 1 του καταστατικού). Διακόσια πενήντα ένα (251) μέλη της είναι *αιρετά*, εκλεγμένα με μυστική ψηφοφορία στο συνέδριο, ενώ η σύνθεση του οργάνου συμπληρώνεται, αλλά σε απροσδιόριστο κάθε φορά αριθμό, με *ex officio*, *ισότιμα* και με *δικαίωμα ψήφου*, μέλη (άρθρο 25 παρ. 2 και 3 του καταστατικού). Στο Κίνημα Αλλαγής εγγράφονται με πρωτοβουλία τους Έλληνες, πολίτες της Ευρωπαϊκής Ένωσης και αλλοδαποί που κατοικούν μόνιμα και νόμιμα στη χώρα, έχουν ηλικία τουλάχιστον δέκα έξι (16) ετών, αποδέχονται τις αρχές και τις επιδιώξεις του, δεν συμμετέχουν, τέλος, σε άλλο πολιτικό κόμμα ή σε οργάνωση ή σε φορέα, των οποίων οι στόχοι έρχονται σε αντίθεση με εκείνους του συνασπισμού (άρθρο 4 παρ. 1 πρότ. 1 του καταστατικού). Τα μέλη αναλαμβάνουν την *υποχρέωση* να καταβάλουν πριν από την 1^η Ιανουαρίου κάθε ημερολογιακού έτους την *ετήσια συνδρομή* τους. Τα *μη ενήμερα*, δηλαδή όσα παραλείπουν την καταβολή της, δεν συμμετέχουν σε ψηφοφορίες, ενώ, όταν δεν καταβάλουν για δεύτερη διαδοχική χρονιά τη συνδρομή *διαγράφονται προσωρινά* και εωσότου καλύψουν τις οικονομικές τους υποχρεώσεις (άρθρο 5 παρ. 5 πρότ. 3, σε συνδυασμό με το άρθρο 6 παρ. 1, του καταστατικού).

Η θητεύουσα σύνθεση της Κεντρικής Πολιτικής Επιτροπής είναι γνωστή, το ίδιο, δι' αυτής, ο μέγιστος αριθμός υποψηφίων που θα μπορούσαν να υποστηριχθούν με την υπογραφή των μελών της, εάν καθένα τους περιέβαλε με την εμπιστοσύνη του έναν ενδιαφερόμενο. Αντιθέτως, δεν φαίνεται να μπορεί σήμερα να προκύψει με ασφάλεια ο αριθμός των μελών του Κινήματος Αλλαγής, όχι μόνο ως σύνολο αλλά, ιδίως, τα *ενήμερα* και *οικονομικά τακτοποιημένα*, δηλαδή όσα επιτρέπεται, καταστατικά, να υπογράψουν υποψηφιότητες και, σε κάθε περίπτωση, να συμμετάσχουν στην άμεση ψηφοφορία. Ο καθορισμός τους, στο πλαίσιο αντικειμενικής και διαφανούς διαδικασίας, επιβάλλεται να έχει ολοκληρωθεί πριν από την *εκκίνηση* της προεδρικής εκλογής και, σε κάθε περίπτωση, πριν από τη λήξη της *προθεσμίας για την υποβολή* υποψηφιοτήτων. Η Επιτροπή Μητρώου (άρθρο 4 παρ. 4 πρότ. 1, σε συνδυασμό με το άρθρο 32, του καταστατικού) και, εντέλει, η ενδεκαμελής Επιτροπή Δεοντολογίας,

Εφαρμογής Καταστατικού και Πιστοποίησης, στην οποία ανατίθεται η, εν γένει, ευθύνη της εκλογικής διαδικασίας (άρθρο 28 παρ. 2, σε συνδυασμό με το άρθρο 31, του καταστατικού), υποχρεούνται να *μεριμνήσουν*, εγκαίρως, για την *επεξεργασία επίκαιρου μητρώου* (ενήμερων και οικονομικά τακτοποιημένων) μελών και, αντιστοίχως, τον έλεγχο του. Άλλως, δεν θα είναι δυνατή η διακρίβωση της *συγκέντρωσης* του καθορισμένου καταστατικά ελάχιστου αριθμού υπογραφών από τα μέλη του συνασπισμού και, κατά μείζονα λόγο, η *έγκυρη συμμετοχή* τους στην άμεση ψηφοφορία.

Η υποβολή υποψηφιοτήτων θεμελιωμένη στην προτίμηση των μελών της Κεντρικής Πολιτικής Επιτροπής είναι η μία, όχι όμως και η μοναδική, από τις καταστατικά *εναλλακτικές δυνατότητες*. Δεν υποκαθιστά, αντιθέτως λειτουργεί συμπληρωματικά εκείνης που απαιτεί τη συγκέντρωση υπογραφών από καθορισμένο αριθμό μελών. Είναι άλλο το ζήτημα τυχόν απόφασης να *μην απαιτηθεί* η υπογραφή των τελευταίων για να υποβληθεί υποψηφιότητα. Το ενδεχόμενο θα αποκτούσε επικαιρότητα αποκλειστικά στην περίπτωση της, δηλωμένης και αντικειμενικής, αδυναμίας των αρμοδίων να *επεξεργαστούν εγκαίρως επικαιροποιημένο* μητρώο ενήμερων και οικονομικά τακτοποιημένων μελών, δηλαδή όσων δικαιούνται, εντέλει, συμμετοχής στην άμεση ψηφοφορία. Θα πρόκειται πάντως για εξέλιξη αδιανόητη για πολιτικό φορέα που λειτουργεί στοιχειωδώς και τρέφει φιλοδοξίες να καταστεί αξιωματική αντιπολίτευση. Απόφαση με αυτό το περιεχόμενο θα συνιστούσε, τέλος, *παρέκκλιση*, κατά νομική ακριβολογία *παραβίαση*, του ισχύοντος καταστατικού, ακόμη και όταν ερείδεται σε *συμφωνία* όλων των εμπλεκομένων στην εκλογική διαδικασία, πρωτίστως δε όσων προτίθενται να διεκδικήσουν τη θέση του επικεφαλής.

2. Η προεδρική εκλογή στο Κίνημα Αλλαγής θα εκκινήσει και αναμένεται να ολοκληρωθεί εντός του τρέχοντος έτους ή το αργότερο τις πρώτες εβδομάδες του επόμενου. Εφόσον επιβεβαιωθούν οι, κατά καιρούς, δηλώσεις του πρωθυπουργού και άλλων κυβερνητικών στελεχών έως τότε δεν θα έχουν διεξαχθεί γενικές βουλευτικές εκλογές. Έτσι, δύο από τους φερόμενους ακόμη ως ενδιαφερόμενους θα *στερούνται την ιδιότητα του βουλευτή* στην εθνική αντιπροσωπεία. Η κατοχή της δεν αναγορεύεται πάντως σε *θετικό προσόν* ή, υπό αρνητική διατύπωση, σε *κόλυμα κομματικής εκλογιμότητας*. Υπέρ της αποδοχής αυτής της άποψης δεν συνηγορεί απλώς η απουσία ρητής πρόβλεψης στο καταστατικό. Άλλωστε, η θέσπισή της θα συνιστούσε στην πράξη *στέρηση* και πάντως *δυσανάλογο περιορισμό*, κατά την οργάνωσή του, του δικαιώματος πολιτικής συσσωμάτωσης στην ειδικότερη συνιστώσα του της *εκλογής*

των μελών στα όργανα πολιτικού κόμματος (άρθρο 29 παρ. 1 εδ. α' Συντ.). Υποστηρίχθηκε το 2016, κατά τη διαδικασία εκλογής του τελευταίου προέδρου της Νέας Δημοκρατίας, ότι δεν θα μπορούσε να είναι υποψήφιος ο, τότε και σήμερα, Περιφερειάρχης Μακεδονίας. Και τούτο, επειδή σε ενδεχόμενη εκλογή του αφενός *δεν θα ηγούνταν* της κοινοβουλευτικής της ομάδας, αφού δεν θα ήταν βουλευτής, και αφετέρου *δεν θα συμμετείχε στις διαδικασίες σχηματισμού κυβέρνησης*, προφανώς όταν επικρατεί η σχετικά πλειοψηφική εκδοχή της δεδηλωμένης. Δηλαδή, όταν η λαϊκή ετυμηγορία δεν έχει αναδείξει αυτοδύναμη μονοκομματική κοινοβουλευτική πλειοψηφία, όπως αναμένεται να συμβεί με την εφαρμογή του αναλογικού εκλογικού συστήματος στις προσεχείς γενικές βουλευτικές εκλογές.

Ο αρχηγός πολιτικού κόμματος, εάν είναι βουλευτής, θεωρείται και πρόεδρος της κοινοβουλευτικής του ομάδας (άρθρο 16 παρ. 2 του Κανονισμού της Βουλής). Η περίπτωση της μη εκλογής του δεν αντιμετωπίζεται με ρητό ορισμό, ούτε όμως πιθανολογείται βάσιμα μετά τη διενέργεια γενικών βουλευτικών εκλογών, δεδομένης της ταυτόχρονης υποψηφιότητάς του, δίχως μάλιστα να απαιτείται *σταυροδότηση*, σε τρεις βασικές εκλογικές περιφέρειες. Απομένει, λοιπόν, μόνο τον ενδεχόμενο της εκλογής κατά τη διάρκεια της βουλευτικής περιόδου, δηλαδή στο διάστημα *μεταξύ δύο εκλογικών αναμετρήσεων*, ως επικεφαλής πολιτικού κόμματος προσώπου που δεν είναι βουλευτής. Αυτός δεν θα μπορέσει, προφανώς, να είναι και ο πρόεδρος της κοινοβουλευτικής του ομάδας. Τα καθήκοντα της θέσης θα αναλάβει εκείνος που θα *δηλωθεί εγγράφως* από τα μέλη της, δεν νοείται να μην *προηγηθεί συνεννόησή* τους με τον προσφάτως εκλεγμένο επικεφαλής, στον Πρόεδρο της Βουλής. Τότε ο πρόεδρος του πολιτικού κόμματος αποκλείεται, μεταξύ άλλων, από τις συζητήσεις σε επίπεδο πολιτικών αρχηγών στην Ολομέλεια της Βουλής. Αν και φαίνεται να δημιουργείται, καταρχήν και προς τα έξω, η εντύπωση της *πολιτικής διαρχίας*, θα πρόκειται όμως για *επίφαση*. Άλλωστε, ο δηλωθείς δεν θα παραμένει επικεφαλής της κοινοβουλευτικής ομάδας, όταν απωλέσει την *εμπιστοσύνη* του προέδρου του κόμματος, δηλαδή του προσώπου που διαθέτει την κομματική εξουσία. Επισημαίνεται ότι η κοινοβουλευτική ομάδα του Κινήματος Αλλαγής ενεργεί και αποφασίζει εντός των πλαισίων του καταστατικού του και με βάση τις κατευθυντήριες γραμμές πολιτικής που διαμορφώθηκαν από το συνέδριο και την Κεντρική Πολιτική Επιτροπή (άρθρο 14 παρ. 1 του καταστατικού).

Βιώσιμο κυβερνητικό σχήμα, στις περιπτώσεις που κανένας σχηματισμός δεν διαθέτει στη Βουλή μονοκομματική αυτοδυναμία, αναζητείται ιδίως κατά τη διάρκεια της βουλευτικής περιόδου και, σπανιότερα, μετεκλογικά, αφού την εξασφαλίζουν κατά κανόνα όλες οι γνωστές παραλλαγές της ενισχυμένης αναλογικής, με την προσφυγή στη διαδικασία των *διερευνητικών εντολών*. Εάν το πολιτικό κόμμα δεν διαθέτει αρχηγό ή εκπρόσωπο ή αυτοί δεν έχουν εκλεγεί βουλευτές, ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας δίνει την εντολή σε όποιον προταθεί από την κοινοβουλευτική ομάδα (άρθρο 37 παρ. 4 πρότ. 1 Συντ.). Ο νέος επικεφαλής του Κινήματος Αλλαγής, εάν δεν διαθέτει κατά την εκλογή του την ιδιότητα του βουλευτή, είναι απολύτως βέβαιον ότι θα την αποκτήσει στις επόμενες γενικές εκλογές, αρκεί ο συνασπισμός να εξασφαλίσει εκπροσώπηση στη Βουλή. Θα είναι, λοιπόν, φορέας της διερευνητικής εντολής, εάν, όπως αναμένεται από την εφαρμογή του αναλογικού εκλογικού συστήματος, ανακύψει ζήτημα ανάδειξης πρωθυπουργού σε συνθήκες σχετικά πλειοψηφικής εκδοχής της δεδηλωμένης.

Υπό αυτά τα δεδομένα, *δεν υφίσταται*, όχι μόνο ελλείπει ρητού καταστατικού ορισμού, *κόλυμα κομματικής εκλογιμότητας* στη θέση του προέδρου του Κινήματος Αλλαγής υποψηφίου που στερείται της βουλευτικής ιδιότητας. Δεν πρέπει να λησμονείται ότι η προβολή των σχετικών ισχυρισμών δεν εμπόδισε τον Περιφερειάρχη Μακεδονίας να διεκδικήσει το 2016 την προεδρία της Νέας Δημοκρατίας, στον πρώτο γύρο (της ψηφοφορίας) όμως θα καταταγεί τρίτος και, μοιραία, θα αποκλειστεί της επαναληπτικής ψηφοφορίας. Αλλά και ο ενδιαφερόμενος, ο οποίος δεν έχει ακόμη ανακοινώσει την υποψηφιότητά του στην επικείμενη προεδρική εκλογή, αν και φαίνεται να κινείται δραστήρια, συμμετείχε στη διαδικασία εκλογής του επικεφαλής του υπό ίδρυση φορέα τον Νοέμβριο του 2017, έχοντας και τότε, όπως και σήμερα, την ιδιότητα του εκπροσώπου της χώρας στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο. Θα καταταγεί όμως δεύτερος, συγκεντρώνοντας στην επαναληπτική ψηφοφορία ποσοστό εγκύρων ψηφοδελτίων λίγο μεγαλύτερο του σαράντα τοις εκατό (40%).

V. Οι εκλέκτορες

Ο πρόεδρος του Κινήματος Αλλαγής *εκλέγεται άμεσα* από το σύνολο των μελών και των φίλων (άρθρο 28 παρ. 1 του καταστατικού). Τα *απαιτούμενα προσόντα* για την εγγραφή στα οικεία μητρώα είναι και για τις δύο διακριτές κατηγορίες *κοινά* (άρθρο 4 παρ. 1 πρότ. 1 του καταστατικού). Η πρωτοβουλία αφήνεται αποκλειστικά

στους ενδιαφερόμενους με την υποβολή σχετικής αίτησης σε τοπική οργάνωση ή στην έδρα του φορέα ή στην ιστοσελίδα του (άρθρο 4 παρ. 2 του καταστατικού). Τα μητρώα τηρούνται χωριστά (άρθρο 4 παρ. 4 πρότ. 1 του καταστατικού), ενώ την ευθύνη της οργάνωσης και της διαχείρισής τους έχει η *υπαγόμενη απευθείας* στον πρόεδρο ομώνυμη επιτροπή, την οποία αναδεικνύει η Κεντρική Πολιτική Επιτροπή (άρθρο 4 παρ. 4 πρότ. 2 του καταστατικού). Η Επιτροπή Μητρώου συνεπικουρείται στο έργο της από τις τοπικές οργανώσεις, αυτές ενημερώνουν, δηλαδή επικαιροποιούν, κατ' έτος τα δύο μητρώα για τα θέσουν υπόψη της (άρθρο 4 παρ. 4 πρότ. 3 του καταστατικού).

Δικαίωμα συμμετοχής στην άμεση ψηφοφορία για την εκλογή προέδρου έχουν, κατά νομική ακριβολογία, όσοι είναι εγγεγραμμένοι στα *επικαιροποιημένα μητρώα των μελών και των φίλων*, η τήρηση των οποίων σε κάθε πολιτικό κόμμα δεν απαιτεί την προηγούμενη άδεια της Αρχής Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα, όπως έχει δεχθεί στις 6 και, αντιστοίχως, 34/2004 αποφάσεις της. Οικονομικές υποχρεώσεις έναντι του Κινήματος Αλλαγής αναλαμβάνουν όμως *μόνον τα μέλη*, εντοπισμένες αποκλειστικά στην καταβολή της ετήσιας συνδρομής πριν από την 1^η Ιανουαρίου κάθε ημερολογιακού έτους (άρθρο 5 παρ. 5 πρότ. 1 του καταστατικού). Όταν παραλείψουν να την καταβάλουν, ακόμη και εάν περιλαμβάνονται στο οικείο μητρώο, *παύουν* να είναι ενήμερα και, μοιραία, *αποκλείονται* της συμμετοχής στις εσωκομματικές ψηφοφορίες, ενώ η παράλειψη της καταβολής της επί μία διετία επισύρει την *προσωρινή διαγραφή* (άρθρο 5 παρ. 5 προτ. 3 του καταστατικού). Αντιθέτως, οι *φίλοι* του Κινήματος Αλλαγής δεν υπέχουν οποιαδήποτε οικονομική υποχρέωση, εξαιρούνται, ως υποψήφιοι και ως ψηφοφόροι, από κάθε διαδικασία εκλογής κομματικών οργάνων σε όλα τα επίπεδα της χωρικής τους συγκρότησης (άρθρο 7 παρ. 5 του καταστατικού), μπορούν όμως να *ψηφίσουν στην προεδρική εκλογή*, στα δημοψηφίσματα, εφόσον αποφασιστεί στην προκήρυξή τους, και στις διαδικασίες επιλογής αιρετών σε πολιτικές θέσεις στην Ελλάδα και το εξωτερικό (άρθρο 7 παρ. 4 του καταστατικού). Οι φίλοι δεν απαγορεύεται, ελλείψει ρητού καταστατικού ορισμού, να είναι μέλη άλλων, *ανταγωνιστικών εκλογικά*, πολιτικών κομμάτων και η απόκτηση, ορθότερα η διατήρηση, της ιδιότητάς τους προκύπτει από τη συμμετοχή (πώς άραγε;) σε θεματικά ή κλαδικά δίκτυα πολιτών, κοινωνικές οργανώσεις ή με δήλωση στην ιστοσελίδα του φορέα της επιθυμίας τους να ενημερώνονται για τις εξελίξεις και τις δράσεις του (άρθρο 7 παρ. 2 του καταστατικού).

Από τους γνωστούς συγκριτικά τύπους *εσωκομματικών εκλογών* στο καταστατικό του Κινήματος Αλλαγής προκρίνεται ο αποκαλούμενος στην επιστήμη ως *κλειστός*. Στην επικείμενη προεδρική εκλογή θα ψηφίσουν τα μέλη και οι φίλοι. Για να συμμετάσχουν τα μέλη στην άμεση ψηφοφορία πρέπει να έχουν καταβάλει το αργότερο την 1^η Ιανουαρίου 2021 την ετήσια συνδρομή του παρελθόντος έτους. Η επικαιροποίηση του οικείου μητρώου με την ένταξη όσων μελών είναι ενήμερα και οικονομικά τακτοποιημένα δεν επιβάλλεται, όπως σημειώθηκε ήδη (βλ. αμέσως παραπάνω υπό IV, 1), μόνο για να διακριβωθεί η συγκέντρωση του καθορισμένου αριθμού υπογραφών σε υποψηφιότητα, αποβαίνει, εντέλει, καθοριστικής σημασίας για την, κατά το καταστατικό, *εξασφάλιση της έγκυρης συμμετοχής* τους στην ψηφοφορία και, εντέλει, τη *νομιμοποίηση του εκλεγέντος*. Προς αυτήν την κατεύθυνση, οι τοπικές οργανώσεις και η Επιτροπή Μητρώου, ίσως δε αναρμοδίως ακόμη κατά χρόνον η Επιτροπή Δεοντολογίας, Εφαρμογής Καταστατικού και Πιστοποίησης, υποχρεούνται να μεριμνήσουν εγκαίρως για την *επικαιροποίηση του μητρώου των μελών*. Δεν πρέπει πάντως να αποκλειστεί εντελώς το ενδεχόμενο πριν από την ολοκλήρωση της ενημέρωσής του να δοθεί η δυνατότητα στα μη οικονομικά τακτοποιημένα μέλη να *καταβάλουν τις οφειλόμενες συνδρομές*. Αντιθέτως, η απόφαση που θα αναγνωρίζει τη δυνατότητα συμμετοχής τους στην προεδρική εκλογή -δίχως να έχουν προηγουμένως εκπληρώσει τις οικονομικές τους υποχρεώσεις, ακόμη και εάν ερείδεται, εντοπισμένη θεματικά ή ευρύτερη, σε *πολιτική συμφωνία* των υποψηφίων- θα συνιστούσε *παρέκκλιση, κατά νομική ακριβολογία παραβίαση*, του καταστατικού.

Η άμεση ψηφοφορία των μελών και των φίλων πολιτικού κόμματος για την εκλογή του προέδρου του εξασφαλίζει στον εκλεκτό της πλειοψηφίας και, εντέλει, στη διαδικασία τη *νομιμοποίηση* και της κοινωνίας. Ωστόσο, οι εκλέκτορες που δεν ανήκουν στην κομματική βάση, δηλαδή όσοι δεν είναι μέλη και αποκαλούνται γενικόλογα *φίλοι*, συμμετέχουν, συνήθως, *à la carte* και η ψήφος τους μπορεί να αποδειχθεί καθοριστική στη διαμόρφωση του τελικού αποτελέσματος. Εξάλλου, η συμμετοχή τους στην ψηφοφορία *αλλοιώνει* το περιεχόμενο και *νοθεύει* το *διακριτό δικαίωμα* των μελών κάθε πολιτικού κόμματος να εκλέγουν τα όργανά του και, προεχόντως, το ανώτατο μονοπρόσωπο. Το Κίνημα Αλλαγής, υιοθετώντας σε γενικές γραμμές την επιλογή του Πανελληνίου Σοσιαλιστικού Κόμματος, εξομοιώνει τα μέλη με τους φίλους, αναγνωρίζοντας καταστατικά στους τελευταίους τη δυνατότητα να ψηφίσουν στην προεδρική εκλογή (άρθρο 7 παρ. 4 του καταστατικού).

Η εγγραφή στο οικείο μητρώο είναι μεν απλή ως διαδικασία, η διατήρηση όμως της *ιδιότητας του φίλου* και, ιδίως, η *διαπίστωση* ότι παραμένει ενεργή αποδεικνύονται στην πράξη εξαιρετικά δυσχερείς. Πλησιάζοντας μάλιστα στο χρονικό σημείο εκκίνησης των διαδικασιών για την προεδρική εκλογή, ενδέχεται να παρατηρηθεί δυσανάλογη και σε απροσδιόριστο αριθμό αύξηση του αριθμού των φίλων. Ο κίνδυνος της *έξωθεν παραμόρφωσης* του αποτελέσματος της ψηφοφορίας ελλοχεύει απειλητικός, αφού η πρωτοβουλία δεν θα εκδηλωθεί αυθόρμητα αλλά με τη, κατά πάσα βεβαιότητα, *λανθάνουσα υπόδειξη* ή/και την *ευθεία υποκίνηση* άλλων κομματικών χώρων ή ποικιλώνυμων συμφερόντων υπέρ και σε βάρος υποψηφίων. Ο *αποκλεισμός των φίλων* από την εκλογική διαδικασία, δεδομένης της καταστατικής κατοχύρωσης του δικαιώματος συμμετοχής τους, δεν επιτρέπεται καταρχήν και, ιδίως, για πολιτικούς λόγους. Το μητρώο τους πρέπει όμως να είναι *επικαιροποιημένο* και η εγγραφή να στοιχειοθετείται με ευθεία αναφορά και απόδειξη σε *πραγματικό και ενεργό ενδιαφέρον* μη μελών για τα εσωκομματικά δρώμενα. Είναι, γι' αυτό, σκόπιμο να αναζητηθούν, εγκαίρως και αρμοδίως, τρόποι για την *αντικειμενική* διακρίβωσή του, μη αποκλεισμένης και της *επιβολής οικονομικής υποχρέωσης*, και να οριστεί δήλη ημέρα ως έσχατου χρονικά σημείου για την εκδήλωση ενδιαφέροντος με την υποβολή αίτησης εγγραφής φίλου.

VI. Η εκλογή

Πρόεδρος του Κινήματος Αλλαγής, εάν οι υποψήφιοι είναι περισσότεροι των δύο (2), εκλέγεται όποιος συγκεντρώσει κατά την πρώτη ψηφοφορία την απόλυτη πλειοψηφία, δηλαδή το πενήντα τοις εκατό (50%) συν ένα (1), των εγκύρων ψηφοδελτίων (άρθρο 28 παρ. 3 πρότ. 1 του καταστατικού). Διαφορετικά, η διαδικασία επαναλαμβάνεται μεταξύ των δύο πρώτων σε εκλογική δύναμη και επικρατεί εκείνος με τις περισσότερες ψήφους (άρθρο 28 παρ. 3 προτ. 3 και 4 του καταστατικού). Όταν οι υποψήφιοι είναι μόνο δύο (2), διεξάγεται υποχρεωτικά μια ψηφοφορία (άρθρο 28 παρ. 4 του καταστατικού).

Οι *εκλέκτορες*, μέλη και φίλοι, καλούνται να επιλέξουν μεταξύ των υποψηφίων στην προεδρική εκλογή και με την ψήφο τους εκφράζουν ρητή προτίμηση σε συγκεκριμένο πρόσωπο. Ενδέχεται πάντως να προκρίνουν και το λευκό, το οποίο *αποτυπώνει ευθέως σαφή πολιτική βούληση*. Δι' αυτού, εκφράζεται, συνήθως *συνειδητή*

και *έγκυρη, πολιτική στάση*, τούτη όμως τη φορά με τη μορφή της, συλλήβδην, *αποδοκιμασίας* όλων των προσφερόμενων επιλογών. Σε αντίθεση με ό,τι προβλέπεται τόσο στην εκλογική νομοθεσία όσο και στα καταστατικά της συντριπτικής πλειονότητας των πολιτικών κομμάτων, στο Κίνημα Αλλαγής τα *λευκά ψηφοδέλτια* υπολογίζονται στα *έγκυρα* (άρθρο 28 παρ. 3 πρότ. 2 του καταστατικού). Έτσι, *διευρύνεται* η βάση υπολογισμού του απαιτούμενου ποσοστού για την εκλογή στην πρώτη ψηφοφορία, ιδίως όταν οι υποψήφιοι είναι περισσότεροι των δύο, και, βέβαια, *δυσχεραίνεται* η επικράτηση του μοναδικού (υποψηφίου). Δεν πρέπει, τέλος, να αποκλεισθεί εντελώς η, κατευθυνόμενη, επιλογή του λευκού για να *αποτραπεί*, μεθοδευμένα και σε συνδυασμό με τη συμμετοχή στην ψηφοφορία των φίλων, η εκλογή ισχυρού υποψηφίου, εάν μπορεί να εξασφαλιστεί, πολιτικά, η συσπείρωση των υπολοίπων στο πρόσωπο του αντιπάλου του κατά την επαναληπτική ψηφοφορία.

Στο καταστατικό του Κινήματος Αλλαγής *δεν κατοχυρώνεται οποιοδήποτε ασυμβίβαστο* με την ιδιότητα του υποψηφίου ή του εκλεγμένου προέδρου (άρθρο 36 του καταστατικού). Εάν, λοιπόν, εκδηλώσει και επισημοποιήσει το ενδιαφέρον του για τη διεκδίκηση της θέσης και, αντιστοίχως, επικρατήσει στην προεδρική εκλογή υποψήφιος που εκπροσωπεί τη χώρα στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, *δεν οφείλει νομικά και καταστατικά* να παραιτηθεί για να αναλάβει τα νέα του καθήκοντα. Μπορεί να παραμείνει στη θέση του για τον απομένοντα χρόνο της διανυόμενης θητείας. Είναι άλλο το ζήτημα της εκούσιας παραίτησής του, την οποία θα υπαγορεύσουν, καταρχήν, *προσωπικοί λόγοι*. Ενδέχεται πάντως να αποτελέσει *ανειλημμένη πολιτική δέσμευση* στο πλαίσιο σύμπτυξης συμμαχιών που θα ενισχύσουν εκλογικά την υποψηφιότητά του κατά τον πρώτο ή το δεύτερο γύρο της ψηφοφορίας. Τέτοιο σενάριο αφήνεται να διαρρέει, ακόμη διστακτικά, σε μερίδα του Τύπου με πρωταγωνιστές θητεύοντα ευρωβουλευτή και πρώην πρωθυπουργό.

VII. Η κρατική χρηματοδότηση

Δικαιούχοι της κρατικής, τακτικής και εκλογικής, χρηματοδότησης και της οικονομικής ενίσχυσης για ερευνητικούς και επιμορφωτικούς σκοπούς είναι τα *αυτοτελή* πολιτικά κόμματα και οι συνασπισμοί περισσότερων συνεργαζομένων (πολιτικών κομμάτων), εφόσον πληρούν τις *νομοθετικά καθορισμένες προϋποθέσεις*. Πρέπει, διαζευκτικά και με διαφοροποιήσεις στην κατανομή, να εκπροσωπούνται στη

Βουλή ή στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο από έναν (1), τουλάχιστον, βουλευτή ή στις γενικές βουλευτικές εκλογές να έχουν καταρτίσει πλήρεις συνδυασμούς, τουλάχιστον, στο εβδομήντα τοις εκατό (70%) των βασικών εκλογικών περιφερειών της χώρας και να συγκεντρώνουν, τουλάχιστον, το ένα κόμμα πέντε τοις εκατό (1,5%) του συνόλου των εγκύρων ψηφοδελτίων της Επικράτειας· το ίδιο ποσοστό απαιτείται και στις Ευρωπαϊκές εκλογές (άρθρο 1 παρ. 1 περίπτ. στ' του ν. 3023/2002, όπως ισχύει). Από το διατιθέμενο, ετησίως, συνολικό ποσό μόλις το δέκα τοις εκατό (10%) είναι *ακατάσχετο* έναντι απαιτήσεων από τραπεζικό δανεισμό (άρθρο 1 παρ. 7 πρότ. 2 του ν. 3023/2002, όπως ισχύει). Όταν δικαιούχος είναι συνασπισμός, η κρατική χρηματοδότηση κατανέμεται αποκλειστικά μεταξύ των *συνιστώσων* του με τη μορφή πολιτικού κόμματος και σύμφωνα με την υπογραφείσα μεταξύ τους *συμφωνία*, άλλως διανέμεται *ισόποσα* (άρθρο 3 παρ. 4 του ν. 3023/2002, όπως ισχύει). Αντιθέτως, οι πολιτικές κινήσεις, ακόμη και όταν επιτρέπεται *ex lege* να συμπράξουν σε συνασπισμό συνεργαζομένων πολιτικών κομμάτων για τη διεκδίκηση της προτίμησης του εκλογικού σώματος, τούτο προβλέπεται ρητά στις Ευρωπαϊκές εκλογές (άρθρο 3 παρ. 1 του ν. 4255/2014), αποκλείονται της κατανομής, όπως έγινε δεκτό στην απόφαση 1334/2016 του Δ' Τμήματος του Συμβουλίου της Επικρατείας.

Το Κίνημα Αλλαγής το απαρτίζουν τρία, ρητά κατονομαζόμενα στο καταστατικό του (άρθρο 1 παρ. 1 πρότ. 2), *αυτοτελή πολιτικά κόμματα*, καθώς επίσης *πρωτοβουλίες* και άλλες *συλλογικότητες* του προοδευτικού χώρου. Στις γενικές βουλευτικές και τις Ευρωπαϊκές εκλογές το καλοκαίρι του 2019 διεκδίκησε την προτίμηση του εκλογικού σώματος, με την προσθήκη της Ανανεωτικής Αριστεράς, του Προοδευτικού Κέντρου και Κινήσεων Πολιτών. Εκπληρώνοντας στο σύνολό τους τις νομοθετημένες προϋποθέσεις, ο συνασπισμός είναι *δικαιούχος* της *ετήσιας τακτικής* κρατικής χρηματοδότησης και της οικονομικής ενίσχυσης για ερευνητικούς και επιμορφωτικούς σκοπούς, ενώ θα λάβει και την αναλογούσα εκλογική χρηματοδότηση στα καθορισμένα ποσοστά της πριν και μετά την επόμενη προσφυγή στη λαϊκή ετυμηγορία. Προκειμένου τα ποσά της να μην κατανεμηθούν *ισόποσα* στις επιμέρους συνιστώσες του, δηλαδή στα πολιτικά κόμματα που συγκροτούν τον πολιτικό φορέα και την εκλογική σύμπραξη, την 7^η Ιουνίου 2019, ακριβώς τέσσερις ημέρες πριν από τη διάλυση της Βουλής και την προκήρυξη της πρόωρης προσφυγής στη λαϊκή ετυμηγορία, θα συναφθεί μεταξύ τους *ιδιωτικό συμφωνητικό*, το οποίο παραμένει και σήμερα σε ισχύ με το ίδιο ακριβώς περιεχόμενο.

Αν και αναμενόταν *ex lege* το ιδιωτικό συμφωνητικό να καθορίζει την κατανομή μεταξύ των επιμέρους συνιστώσων του συνασπισμού, η κρατική χρηματοδότηση *κατανέμεται αποκλειστικά* μεταξύ του Κινήματος Αλλαγής και του Πανελληνίου Σοσιαλιστικού Κινήματος. Δηλαδή, της *κομματικής συνισταμένης* της πολιτικής πρωτοβουλίας και της βασικής *συνιστώσας* της. Από το άλλοτε κραταιό κόμμα εξουσίας προέρχεται πάντως η συντριπτική πλειονότητα των μελών της κοινοβουλευτικής του ομάδας. Το υπογραφέν συμφωνητικό δεν προβλέπει, συνεπώς αποκλείει, τη διάθεση κρατικής χρηματοδότησης στο Κίνημα Δημοκρατών Σοσιαλιστών, από τις τάξεις του οποίου προέρχονται δύο (2) βουλευτές. Διερωτάται, εύλογα, κανείς, ποιο είναι *καταστατικό όργανό* του που το αποφάσισε ή *ενέκρινε*, έστω και των υστέρων, τη συγκεκριμένη επιλογή. Η δυσερμήνευτη και επαχθής οικονομικά εξέλιξη δεν αποκλείεται να συνδέεται με την παρουσία του επικεφαλής του στην προεδρία του Πανελληνίου Σοσιαλιστικού Κινήματος την περίοδο προσφυγής στον *αλόγιστο τραπεζικό δανεισμό* του με την εγγύηση μελλοντικών καταβολών της κρατικής χρηματοδότησης, υπολογιζομένης με αδιαφοροποίητο στο χρόνο ποσοστό εκλογικής δύναμης.

Απορίες προκαλεί, επίσης, η κατανομή της, όπως έχει συμφωνηθεί. Ο συνασπισμός λαμβάνει, ετησίως, ποσοστό μεγαλύτερο του εβδομήντα τοις εκατό (70%) του αναλογούντος ποσού της κρατικής χρηματοδότησης και το απομένον διατίθεται στη μοναδική δικαιούχο συνιστώσα του, το άλλοτε κραταιό κόμμα εξουσίας! Για να μιλήσουμε συγκεκριμένα και με αριθμούς, κατά το τρέχον ημερολογιακό έτος η συνολική κρατική χρηματοδότηση του Κινήματος Αλλαγής ανέρχεται στο ποσό του 1.121.112,58 ευρώ από τις οποίες λαμβάνει 840.834,44 ευρώ και το Πανελλήνιο Σοσιαλιστικό Κίνημα 280.278,14 ευρώ (Β' 939). Εξάλλου, από το συνολικό ποσό που διατίθεται στη συνιστώσα το συντριπτικά μεγαλύτερο μέρος του εξυπηρετεί τις *ανεπιλημμένες υποχρεώσεις* σε τράπεζες και μόλις οι 28.027,81 ευρώ παραμένουν ακατάσχετες. Έτσι και με δεδομένο ότι ουσιαστικά *υπολειπουργεί*, αλλά η εκούσια διάλυσή του θα *στιγματίζε πολιτικά και οριστικά* όσους την αποφάσιζαν και, ιδίως, την ηγεσία του, επιβιώνει απλώς για να εξυπηρετεί τις τραπεζικές του υποχρεώσεις αποκλειστικά μέσω του κρατικού προϋπολογισμού. Ελλείψει άλλων πόρων, το ύψος των καταβλητέων δόσεων πρέπει να έχει συμφωνηθεί με τις τράπεζες στη βάση του διατιθέμενου με το ιδιωτικό συμφωνητικό ποσοστού και πιθανολογείται ότι θα ήταν σαφώς μεγαλύτερο, εάν ο οφειλέτης λάμβανε περισσότερα χρήματα.

VIII. Η επιστροφή στο Πανελλήνιο Σοσιαλιστικό Κίνημα και τα σύμβολά

του

1. Πριν από τέσσερις περίπου εβδομάδες μέλος της κοινοβουλευτικής ομάδας του Κινήματος Αλλαγής και υπουργός σε κυβερνητικά σχήματα υπό τέσσερις διαφορετικούς πρωθυπουργούς, ο οποίος συνέστησε βραχύβιο πολιτικό φορέα το 2013 και διαγράφηκε ή αποχώρησε από το Πανελλήνιο Σοσιαλιστικό Κίνημα για να επιστρέψει σύντομα, *δημοσιοποίησε* πολιτική «διακήρυξη» και, ουσιαστικά, την υποψηφιότητά του για την ηγεσία του συνασπισμού. Όπως δήλωσε, οι θέσεις του τίθενται σε *δημόσια διαβούλευση*, προκειμένου να οριστικοποιηθούν στις αρχές του φθινοπώρου, οπότε και αναμένεται να εκκινήσουν οι διαδικασίες της προεδρικής εκλογής. Στο επίκεντρο των εξαγγελιών του έχει τοποθετήσει αφενός την πράσινη επανάσταση για τη διαμόρφωση του Πανελληνίου Σοσιαλιστικού Κινήματος του 21^{ου} αιώνα και αφετέρου την ανάγκη να μετασχηματιστεί και να καταστεί κίνημα αλλαγής, μεταρρυθμιστική αντιπολίτευση και αύριο *μεταρρυθμιστική δύναμη εξουσίας*, επισημαίνοντας ότι το άλλοτε κραταιό κόμμα «δεν είναι μόνον το όνομά μας, είναι η ιστορία και η πηγή της υπερηφάνειάς μας. . . ο ήλιος είναι το σύμβολό μας». Θα απευθύνει, τέλος, κάλεσμα σε όλες τις δυνάμεις που πλαισίωσαν την Ελιά, τη Δημοκρατική Παράταξη, τη Δημοκρατική Συμπαράταξη και το Κίνημα Αλλαγής, δηλαδή όσες συνέπραξαν στις κατά καιρούς πρωτοβουλίες για τη συγκρότηση «νέων» φορέων στο χώρο της κεντροαριστεράς, «να παλέψουμε για το μέλλον της Ελλάδας και του κόμματός μας».

Η φύση της «διακήρυξης» και ο, δι' αυτής, επιδιωκόμενος σκοπός δικαιολογούν, αν δεν επιβάλλουν μάλιστα, να τη διακρίνει η *γενικόλογη διατύπωση*. Οι όποιες ερμηνευτικές προσεγγίσεις του περιεχομένου της φαίνεται να συγκλίνουν πάντως σε έναν, εν πολλοίς, κοινό τόπο. Ομολογημένη πρόθεση της δηλούμενης, όχι ακόμη επίσημης, υποψηφιότητάς του για τη θέση του επικεφαλής του Κινήματος Αλλαγής που συνοδεύει τη δημοσιοποίησή της είναι ό,τι έχει, κατά καιρούς, επικρατήσει, ενδεχομένως απλουστευτικά, ως *επιστροφή* στο Πανελλήνιο Σοσιαλιστικό Κίνημα και τα σύμβολά του. Έτσι, η νίκη του βουλευτή και πρώην υπουργού στην ψηφοφορία της προεδρικής εκλογής θα δρομολογήσει τις εξελίξεις προς αυτήν την κατεύθυνση. Επειδή όμως η πορεία δεν έχει ακόμη χαραχθεί με ακρίβεια, ορισμένα

σημεία της θα αφεθούν να καθορισθούν όχι μόνον από το αποτέλεσμα της δημόσιας διαβούλευσης, αλλά και από τις *συμμαχίες* που θα διαμορφωθούν, από τις *δεσμεύσεις* που θα αναληφθούν και, εντέλει, από το *συσχετισμό των δυνάμεων* που θα καταγραφεί στην άμεση ψηφοφορία. Πρόκειται για τους αγνώστους μιας, κατά βάση, *ελκυστικής επικοινωνιακά πολιτικής εξαγγελίας*, η πραγμάτωση της οποίας συνέχεται ευθέως με το ήδη γνωστό και, πιθανότατα, αδιαφοροποίητο έως τότε *νομικό περιβάλλον*, δηλαδή τις σχετικές διατάξεις του καταστατικού του συνασπισμού και της ισχύουσας νομοθεσίας, περικλείει δε ένα *λογικό παράδοξο*. Ο βουλευτής και πρώην υπουργός διεκδικεί τη θέση του επικεφαλής ενός κομματικού φορέα και με την κατάληψή της θα κληθεί, σύμφωνα με όσα έχει εξαγγείλει, να τον οδηγήσει στη διάλυση ή στον πολιτικό μαρασμό!

2. Το Πανελλήνιο Σοσιαλιστικό Κίνημα αποτελεί τη μία και πάντως τη βασική συνιστώσα του Κινήματος Αλλαγής από τις τρεις συνολικά με τη μορφή του πολιτικού κόμματος. Όπως δηλώνεται στο προοίμιο της μεταβατικής διάταξης του καταστατικού του άλλοτε κραταιού κόμματος εξουσίας και υπό τον τίτλο του συνασπισμού(!) (άρθρο 56), ο *συγχρονισμός* της πολιτικής τους λειτουργίας επιτρέπει στα μέλη και τα στελέχη του να δραστηριοποιούνται στις ενιαίες οργανώσεις του νέου φορέα και να εκλέγονται στα όργανά του (παρ. 2 περίπτ. β'), ενώ πρόεδρος του είναι για το σύνολο της θητείας του ο εκλεγμένος επικεφαλής του Κινήματος Αλλαγής, εφόσον διαθέτει και διατηρεί την ιδιότητα του μέλους του Πανελληνίου Σοσιαλιστικού Κινήματος [παρ. 2 περίπτ. γ (ι)]. Και μπορεί η διάταξη να μην έχει ενσωματωθεί στο κείμενο του κωδικοποιημένου καταστατικού του και ως μεταβατική να θεωρείται, μάλλον, μιας χρήσεως, πιθανολογείται όμως σφόδρα ότι θα καταλάβει και το *αποτέλεσμα της επικείμενης προεδρικής εκλογής*. Τούτο φαίνεται, καταρχήν, να το αποδέχεται ο βουλευτής και πρώην υπουργός, άλλως θα απέφυγε στη «διακήρυξή» του να αναφερθεί στη διαμόρφωση, μέσω της πράσινης επανάστασης, του Πανελληνίου Σοσιαλιστικού Κινήματος του 21^{ου} αιώνα και στο μετασχηματισμό του. Επισημαίνεται πάντως ότι η τετραετής θητεία του επικεφαλής του συμπληρώνεται σε διαφορετική χρονική στιγμή και θα χρειαστεί, εάν δεν επιβληθεί κιόλας, να διακοπεί πρόωρα, δίχως να μπορεί να αποκλειστούν και άλλες πολιτικές εκπλήξεις.

Ως βασική συνιστώσα του από την ίδρυση του νέου φορέα, το Πανελλήνιο Σοσιαλιστικό Κίνημα συνεχίζει, καταρχήν, να υφίσταται *τυπικά*. Ωστόσο, στο εσωτερικό του και παρά την καταστατική αναφορά σε όργανα φαίνεται, τουλάχιστον, να *υπολειτουργεί*, ενώ η δράση του στην κοινωνία και την Πολιτεία, όπως συνάγεται

από τα δημοσιεύματα στον Τύπο, προκύπτει εξαιρετικά σπάνια. Η εξαγγελία της επιστροφής στο πολιτικό κόμμα και τα σύμβολά του εμπεριέχει, αναντίλεκτα, τη *μετατροπή* του Πανελληνίου Σοσιαλιστικού Κινήματος από συνιστώσα του συνασπισμού σε διακριτό κομματικό φορέα, ο οποίος θα επιχειρήσει *αυτόνομη* πολιτική και εκλογική παρουσία ή, εναλλακτικά, θα προσφέρει το χώρο *υποδοχής* και θα αποτελέσει το *όχημα ευρύτερων ιδεολογικών συνεργασιών*, διατηρώντας ίσως εμπλουτιζόμενα τα γνωστά στοιχεία της ταυτότητάς του. Υπό την παραδοχή ότι ο επικεφαλής του Κινήματος Αλλαγής και του Πανελληνίου Σοσιαλιστικού Κινήματος θα είναι τελικά το ίδιο πρόσωπο, η διακηρυχθείσα επιστροφή, καταρχήν, *ενισχύεται πολιτικά και διευκολύνεται διαδικαστικά*.

Παραμένει όμως ο *αστάθμητος παράγοντας* του χρόνου διεξαγωγής των επόμενων γενικών βουλευτικών εκλογών με το αναλογικό εκλογικό σύστημα και της πιθανολογούμενης ως επικρατέστερης νέας, αργά ή γρήγορα, προσφυγής στη λαϊκή ετυμηγορία λόγω της αδυναμίας ανάδειξης βιώσιμου κυβερνητικού σχήματος. Εάν η προκήρυξή τους δεν αργήσει και πάντως βρει σε εξέλιξη τη διαδικασία, η προεδρική εκλογή στο Κίνημα Αλλαγής δεν θα είναι, αντικειμενικά, δυνατό να ολοκληρωθεί. Το ίδιο πρέπει να γίνει δεκτό, κατά μείζονα μάλιστα λόγο, και για τα *επέκεινα* αυτής, δηλαδή όσα σχετίζονται με την επιστροφή στο Πανελλήνιο Σοσιαλιστικό Κίνημα και το πρόσωπο του νέου επικεφαλής του. Και στις δύο περιπτώσεις, την προτίμηση του εκλογικού σώματος θα διεκδικήσει ο συνασπισμός, δίχως οποιαδήποτε μεταβολή στην ηγεσία του και, βέβαια, στους γνωστούς σήμερα όρους για την κατανομή της κρατικής χρηματοδότησης. Δεν αποκλείεται πάντως η προεδρική εκλογή και η επιστροφή στο Πανελλήνιο Σοσιαλιστικό Κίνημα να λάβουν χώρα κατά τη διάρκεια της τρέχουσας βουλευτικής περιόδου. Η πραγμάτωση της πολιτικής εξαγγελίας θα προκαλέσει, σύμφωνα με την αντικειμενική εξέλιξη των πραγμάτων, την αποχώρηση του άλλοτε κραταιού κόμματος εξουσίας από το Κίνημα Αλλαγής. Η σύμπτωση στο ίδιο πρόσωπο της ιδιότητας του επικεφαλής των δύο φορέων επιτρέπει, καταρχήν, την εκτίμηση ότι θα διευκολυνθεί η *σύναψη νέας συμφωνίας* και με τις λοιπές, τις απομένουσες, συνιστώσες του. Άλλως, θα δεσμεύει εκείνη της 7^{ης} Ιουνίου 2019 και η μερίδα του λέοντος θα εξακολουθήσει να διατίθεται στον «ακρωτηριασμένο» συνασπισμό. Ενδέχεται, τέλος, να *εγερθούν αξιώσεις* και από όσους δεν περιλαμβάνονται σήμερα μεταξύ των δικαιούχων της, πρωτίστως το Κίνημα Δημοκρατών Σοσιαλιστών, και,

μοιραία, η κρατική χρηματοδότηση για όσα χρόνο διατίθεται με βάση τις εκλογικές επιδόσεις του 2019 να κατανέμεται σε περισσότερα μερίδια.

Εάν η επιστροφή στο Πανελλήνιο Σοσιαλιστικό Κίνημα ολοκληρωθεί πριν από τις επόμενες γενικές βουλευτικές εκλογές, την προτίμηση του εκλογικού σώματος θα τη διεκδικήσει αυτοτελώς ή σε συνασπισμό περισσότερων συνεργαζόμενων πολιτικών κομμάτων. Η απήχισή του στις τάξεις του εκλογικού σώματος θα καθορίσει το ύψος της κρατικής χρηματοδότησης. Το ποσό που θα του διατεθεί αναμένεται σαφώς μεγαλύτερο εκείνου που σήμερα λαμβάνει. Πρόκειται όμως για εξέλιξη που, όπως πιθανολογείται σφόδρα, θα «ανοίξει την όρεξη» των *τραπεζών-πιστωτών*. Θα ζητήσουν, κατά πάσα βεβαιότητα, ανάλογη αύξηση των δόσεων για την αποπληρωμή των δανείων. Και μπορεί το ακατάσχετο μέρος της να είναι τότε και σε απόλυτους αριθμούς μεγαλύτερο, οι απομένοντες πόροι από τον κρατικό προϋπολογισμό θα περιοριστούν. Η κατάληξη για ένα πολιτικό κόμμα που φιλοδοξεί να ακολουθήσει αυτόνομη πορεία θα αποδειχθεί εξαιρετικά επαχθής με όλες τις παρεπόμενες δυσμενείς συνέπειες για τη λειτουργία και τη δράση του στο μετεκλογικό πολιτικό περιβάλλον, εντέλει δε τη συνέχιση της παρουσίας του στην πολιτική ζωή. Μοιραία, η πράσινη επανάσταση θα τερματιστεί αναίμακτα, πριν ουσιαστικά ξεκινήσει. . . .

ΙΧ. Συμπεράσματα

Αν και το Κίνημα Αλλαγής ορίζεται στο καταστατικό του ως πολυκομματικός πολιτικός φορέας, είναι, κατά νομική ακριβολογία, συνασπισμός. Τον απαρτίζουν πολιτικά κόμματα, με βασική συνιστώσα το Πανελλήνιο Σοσιαλιστικό Κίνημα, πρωτοβουλίες και συλλογικότητες του προοδευτικού χώρου. Η ίδρυσή του σηματοδότησε την τελευταία χρονικά σχετική πρωτοβουλία στο χώρο της κεντροαριστεράς. Ο επικεφαλής του εκλέχθηκε πριν ακόμη συσταθεί νομίμως, σύμφωνα με τα οριζόμενα στο άρθρο 29 του ν. 3023/2002, και στην άμεση ψηφοφορία των δύο γύρων συμμετείχε ελεύθερα, όποιος το επιθυμούσε. Διεκδίκησε την προτίμηση του εκλογικού σώματος στις εθνικές και τις Ευρωπαϊκές εκλογές του 2019, εξασφαλίζοντας εκπροσώπηση και στα δύο αντιπροσωπευτικά σώματα. Είναι, επίσης, δικαιούχος της κρατικής, τακτικής και εκλογικής, χρηματοδότησης, η οποία κατανέμεται, όπως συμφωνήθηκε την 7^η Ιουνίου 2019, μεταξύ του συνασπισμού και της βασικής συνιστώσας του σε αναλογία τρία (3) προς ένα (1).

Η τετραετής θητεία της πρώτης προέδρου του Κινήματος Αλλαγής συμπληρώνεται τον ερχόμενο Νοέμβριο. Η εκκίνηση της διαδικασίας για την ανανέωση της εμπιστοσύνης στο πρόσωπό της ή την εκλογή του διαδόχου της πρόκειται, μάλλον, να εκκινήσει το φθινόπωρο και αναμένεται να ολοκληρωθεί εντός του τρέχοντος έτους ή, έστω, τις πρώτες εβδομάδες του επόμενου. Αν και δεν έχουν ακόμη κατατεθεί υποψηφιότητες, πιθανολογείται ότι θα είναι, τουλάχιστον, τρεις οι διεκδικητές της θέσης του επικεφαλής και, γι' αυτό, η προεδρική εκλογή εκτιμάται ότι θα εξελιχθεί σε δύο ψηφοφορίες. Όποιος επικρατήσει, δεν θα προεδρεύει όμως απλώς του συνασπισμού, θα είναι ταυτόχρονα, όπως ορίζεται σε μεταβατική διάταξη στο καταστατικό του Πανελληνίου Σοσιαλιστικού Κινήματος, και ο πρόεδρος του, εάν είναι μέλος του!

Η κατοχή της βουλευτικής ιδιότητας δεν αποτελεί θετικό προσόν ούτε, υπό αρνητική διατύπωση, κώλυμα κομματικής εκλογιμότητας. Υποψήφιος στην προεδρική εκλογή μπορεί να είναι κάθε μέλος του Κινήματος Αλλαγής, αρκεί να έχει εξασφαλίσει την υπογραφή του καθορισμένου καταστατικά είτε ποσοστού των μελών της Κεντρικής Πολιτικής Επιτροπής είτε αριθμού μελών του συνασπισμού. Για τους τελευταίους το οικείο μητρώο πρέπει να επικαιροποιηθεί, πριν από την εκκίνηση της εκλογικής διαδικασίας, και να περιλαμβάνει μόνον όσους είναι ενήμεροι και οικονομικά τακτοποιημένοι. Εάν, λοιπόν, έχουν καταβάλει, εγκαίρως, την ετήσια συνδρομή τους, νομιμοποιούνται να υπογράψουν υποψηφιότητα. Άλλως, η καταστατική απαίτηση της συγκέντρωσης ελάχιστου αριθμού υπογραφών για την υποβολή της θα αποδειχθεί στην πράξη γράμμα κενό.

Μόνον τα μέλη του Κινήματος Αλλαγής που έχουν εκπληρώσει τις οικονομικές τους υποχρεώσεις, συμμετέχουν στην άμεση ψηφοφορία για την εκλογή προέδρου. Το ίδιο δικαίωμα αναγνωρίζεται καταστατικά και στους φίλους, δηλαδή σε εκείνους που δεν διαθέτουν μεν κομματικό δεσμό, δηλώνουν όμως την επιθυμία τους να ενημερώνονται για τις εξελίξεις ή τις δράσεις του. Η απόκτηση της ιδιότητας είναι απλή, η διακρίβωσή της αποβαίνει όμως στην πράξη εξαιρετικά δυσχερής. Εάν αποδειχθεί κατά τρόπο αντικειμενικό το ενεργό ενδιαφέρον τους, μπορούν, επειδή τούτο αναγνωρίζεται καταστατικά, να εγγραφούν στο οικείο μητρώο και να συμπράξουν, ισότιμα με τα μέλη, στην ύψιστη εσωκομματική διαδικασία. Ωστόσο, πρόκειται για επιλογή που συνιστά ουσιώδη παρέκκλιση, ενδεχομένως και ευθεία παραβίαση, βασικής έκφρασης του δικαιώματος πολιτικής συσσωμάτωσης, του οποίου

είναι φορείς, προεχόντως αν όχι αποκλειστικά, τα μέλη του πολιτικού κόμματος. Και τούτο, επειδή οι φίλοι με την ψήφο τους μπορεί να αλλοιώσουν και πάντως να νοθεύσουν τη βούληση των μελών και, εντέλει, τη γνησιότητα του εκλογικού αποτελέσματος.

Εντελώς πρόσφατα βουλευτής του Κινήματος Αλλαγής και πρώην υπουργός έδωσε στη δημοσιότητα πολιτική «διακήρυξη» με τις θέσεις του και ανακοίνωσε στην ουσία την υποψηφιότητά του για τη διεκδίκηση της προεδρικής εκλογής. Στο επίκεντρο της πρωτοβουλίας του βρίσκεται η πρόταση επιστροφής στο Πανελλήνιο Σοσιαλιστικό Κίνημα και τα σύμβολά του, δηλωμένος δε στόχος του να μετασχηματιστεί σε μεταρρυθμιστική δύναμη εξουσίας. Η επικράτησή του θα επιφέρει την αποχώρηση του άλλοτε κραταιού κόμματος εξουσίας από το συνασπισμό και τη χάραξη αυτόνομης πορείας ή θα προσφερθεί ως όχημα για τη φιλοξενία άλλων πολιτικών δυνάμεων της κεντροαριστεράς και, εν γένει, του προοδευτικού χώρου. Δεδομένου ότι ο επικεφαλής του Κινήματος Αλλαγής θα είναι και ο νέος πρόεδρος του Πανελληνίου Σοσιαλιστικού Κινήματος, η υποψηφιότητα περικλείει ένα λογικό παράδοξο. Ο ενδιαφερόμενος διεκδικεί την προεδρία ενός κομματικού φορέα, αλλά με την κατάληψή της θα κληθεί, σύμφωνα με όσα έχει εξαγγείλει, να τον οδηγήσει στη διάλυση ή στον πολιτικό μαρασμό!